
Beslutsdatum: -
Beslutande: Kommunstyrelsen, Öckerö kommun
Diarienummer: 0221/22
Handläggare: Linnéa Rösiö, miljöstrateg/kommunekolog

Förslag till beslut om bildande av Grötö Knötens naturreservat i Öckerö kommun

FÖRSLAG TILL BESLUTSHANDLING

FÖRSLAGET OMFATTAR FÖLJANDE HANDLINGAR

Beslutshandling (denna handling) med bilagor:

- Bilaga 1. Beslutskarta
- Bilaga 2. Översigtskarta
- Bilaga 3. Skötselplan
- Bilaga 4. Skötselområden och fornlämning
- Bilaga 5. Arter
- Bilaga 6. Placering av toalett
- Bilaga 7. Friluftsliv och rekreation
- Bilaga 8. Områden med ankringsförbud
- Bilaga 9. Sakägarförteckning
- Bilaga 10. Hur man överklagar (bifogas till sakägare)
- Bilaga 11. Sändlista

Foto omslag: Grötö Knöten 2022, fotograf Linnéa Rösiö

INNEHÅLL

FÖRSLAG TILL BESLUT	4
Syftet med naturreservatet	4
Skälen för kommunens beslut	4
Uppgifter om naturreservatet	5
BESLUT OM FÖRESKRIFTER	6
A. Föreskrifter	6
B. Föreskrifter	7
C. Ordningsföreskrifter	8
BESKRIVNING AV NATURRESERVATET	9
ÄRENDETS HANDLÄGGNING	9
KOMMUNENS BEDÖMNING OCH MOTIVERING	10
Motivering av beslutet	10
Konsekvensutredning	10
Beslutets förenlighet med riksintressen, planer och områdesbestämmelser	11
Miljömål	11
Intresseprövning	11
Hushållningsbestämmelser	11
UPPLYSNINGAR	12
Dispens från föreskrifterna	12
Annan lagstiftning gäller som vanligt	12
Reservatets gränser	12
Förvaltare och förvaltningsuppgifter	12

FÖRSLAG TILL BESLUT

- Kommunstyrelsen i Öckerö kommun förklarar det område som avgränsats med röd linje på kartan i bilaga 1 som naturreservat. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken.
- Naturreservatets gränser ska märkas ut i terrängen.
- Namnet ska vara Grötö Knötens naturreservat.
- Beslutet riktar sig till allmänheten, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.
- I enlighet med 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Kommunstyrelsen i Öckerö kommun skötselplanen för naturreservatets långsiktiga vård, bilaga 3. Förvaltare är Grötö Naturskyddsförening, tillika markägareförening för Grötö 1:2.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara områdets naturbetesmarker med dess hävdgynnade arter.
- bevara marina naturvärden i form av grunda mjukbottnar och ålgräsängar.
- främja ett hållbart nyttjande av området för friluftsliv.

Syftet ska tryggas genom att:

- naturbetesmarker och mosaikmarker hävdas och hålls öppna genom bete, slåtter och röjning.
- land- och vattenmiljöer skyddas från exploatering.
- området hålls tillgängligt för allmänheten samtidigt som miljön skyddas mot slitage och störningar.

Skälen för kommunens beslut

Grötö Knöten och dess omgivande vattenmiljöer hyser höga naturvärden. På land finns en artrik, hävdgynnad flora med arter som kustgentiana, granspira, jungfrulin, darrgräs och strandmalört. Dessa betesmarker, och de värden som är knutna till dem, kräver årlig skötsel i form av bete, röjning och eventuellt bränning för att markerna inte ska växa igen. I vattenområdet finns grunda mjukbottnar med fina täta ålgräsängar. Tillsammans med vegetationsfria grundområden bildar dessa ett mycket skyddsvärt habitatkomplex som utgör viktiga födosöks- och uppväxtområden för många fiskar, ryggradslösa djur och fåglar.

Området är även ett populärt friluftsområde som är välbesökt av allmänheten. Det är alltså av stor vikt att bevara områdets höga natur- och kulturvärden och se till att det även fortsättningsvis är tillgängligt för besökande allmänhet och förblir fritt från exploatering i form av bebyggelse, vägar, bryggor m. m. Det är även viktigt att säkerställa att Grötö Knöten fortsätter skötas genom årligt bete, röjningar och bränning vid behov.

Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Naturreservatet Grötö Knöten
NVR ID:	2056681
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Öckerö kommun
Lägesbeskrivning:	På Grötös norra del.
Fastighets- och sakägare:	Enligt sakägarförteckning bilaga 8
Areal (ha):	18 ha, varav vatten 11,3 ha
Förvaltare:	Grötö Naturskyddsförening, tillika markägarförening för Grötö 1:2
Naturgeografisk region:	Ljungheds- och kustområden längs den svenska västkusten.
Maringeografisk region:	Kattegatt
Typindelning enligt vattendirektivet	1s. Västkustens inre kustvatten, södra
Vattenförekomst (EU_CD och namn):	SE574330-114000 Stora Kalvsund SE574370-114250 Björköfjorden

BESLUT OM FÖRESKRIFTER

Kommunstyrelsen, Öckerö kommun, beslutar att följande föreskrifter ska gälla i naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

A. Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden (7 kap. 5 § miljöbalken)

Inom naturreservatet är det förbjudet att göra följande:

1. Uppföra eller väsentligt ändra utformningen av byggnad eller annan anläggning. Gäller inte stängsel och hägnad kring betesmark.
2. Borra, spränga, gräva, schakta, muddra, påla eller bedriva täkt av något slag.
3. Anordna upplag, fylla ut eller tippa massor.
4. Använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, kalk eller gödsel.
5. Stödutfodra i naturbetesmark med annat än mineralfoder.
6. Så, plantera eller sätta ut arter från samtliga artgrupper.
7. Bedriva odling av vattenlevande organismer.

Förbuden enligt A1-A7 gäller inte åtgärder som har tillstånd enligt någon av föreskrifterna A8-A11.

Utan Öckerö kommuns tillstånd är det förbjudet att göra följande:

8. Anlägga ledning.
9. Gräva ner befintlig luftledning.
10. Fästa permanent förtöjningsanordning i berg på ny plats.
11. Bekämpa invasiva främmande arter med metoder som är förbjudna enligt föreskrifterna A1-A7.
12. Att gräva, anordna tillfälliga upplag samt röja sly- och buskar i vid underhåll eller reparation av befintlig avloppsanläggning, ledning och annan anläggning.

Föreskrifter enligt A ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår under B.
- Vid reparation, underhåll, trädsäkring och ombyggnad av befintlig luftledning. Markskador ska då om möjligt undvikas, men uppkommer markskador ska de repareras.
- Vid underhåll eller reparation av befintlig byggnad som har tillkommit i laga ordning är det tillåtet att anordna tillfälliga upplag samt röja sly- och buskar i direkt anslutning till byggnaden.
- Vid underhåll, reparation eller anläggning av sjösäkerhetsanordning och sjövägmärke.
- Vid förberedelser, byggnation, underhåll och drift av bro inom reservatets vattenområde, eller på öar eller skär.
- Utplantering av Martorn som en åtgärd enligt åtgärdsprogrammet för martorn.

B. Föreskrifter om skyldighet att tåla visst intrång (7 kap 6 § miljöbalken)

Detta avser hela naturreservatet där inget annat anges.

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande åtgärder genomförs för att tillgodose syftet med naturreservatet:

1. Naturreservatets gränser märks ut i terrängen.
2. Informationsskyltar sätts upp och underhålls.
3. Toalett anläggs och underhålls i reservatets sydligaste del där Rangelvägen tar slut, se bilaga 6.
4. Betesdrift med tillhörande åtgärder som röjning, slåtter och bränning, inklusive uppsättning och underhåll av stängsel.
5. Plantering/sådd/utsättning av martorn, samt skapande av sandblottor för att gynna föryngring.
6. Träd som utgör en risk för skada på människor, friluftsanordningar, forn- och kulturlämningar fälls eller beskärs.
7. Träd som har fallit över, eller utgör hinder vid, friluftsanordningar, forn- och kulturlämningar får flyttas.
8. Stenar som fallit ned från stenmurar eller tomtning får läggas upp igen.

9. Bekämpning av invasiva främmande arter.
10. Strandstädning.
11. Åtgärder för att skrämma bort gäss som orsakar skador på mark eller grödor.
12. Undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap. 30 § miljöbalken)

Inom naturreservatet är det förbjudet att göra följande:

1. Cykla.
2. Ha hund okopplad under tiden 1 mars - 31 oktober.
3. Lägga upp eller förvara båt eller annan farkost på land mer än två dygn i sträck på samma plats.
4. Samla in djur eller alger med skrapa, kratta eller andra redskap som kan skada havsbotten.
5. Plocka mer än enstaka musslor eller alger.
6. Så eller plantera in växt- eller djurart.
7. Elda annat än i medhavda grillar, gasol- och spritkök eller liknande.
8. Tälta.
9. Ankring inom områden med ålgräs, se bilaga 8.
10. Sätta ut förtöjningsboj för friliggande båt på ny plats.
11. Förtöja båt eller annan farkost mer än två nätter i sträck på samma plats.

Utan kommunens tillstånd är det förbjudet att göra följande:

12. Anordna läger, tävlingar och andra arrangemang med fler än 50 deltagare.

Föreskrifter enligt C ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår under B.
- När Öckerö kommun, eller den kommunen utser, genomför naturinventeringar vilka även kan innebära insamling av arter i vetenskapligt syfte.

BESKRIVNING AV NATURRESERVATET

Knöten ligger på Grötös nordligaste del och är ett område med magra betesmarker med en rik flora av sällsynta och hävdgynnade arter. Området varierar med torra sandiga partier, berg i dagen samt inslag av friska fuktiga områden och mager mark. Marken består av sand med ett tunt lager jord som gynnar växter med låga näringskrav.

Här finns både sten- och sandstränder med inslag av klippor och framför allt en större sandstrand som är en kommunal badplats och ett populärt utflyktsmål. De marina miljöerna består av grunda havsområden med sandbotten som utgör habitat för ålgräs. Dessa är viktiga uppväxt- och födosökmiljöer för många marina organismer.

Området Grötö Knöten har i mer än hundra år tjänat som utmark för öns kor och därigenom hävdats genom bete. Då betet upphörde på 1950-talet började området långsamt växa igen och de hävdgynnade arterna i området minskade. Med hjälp av EU-stöd kunde området restaureras år 2012–2015 och därefter har marken underhållits genom slåtter och fårbete tack vara ett ekonomiskt lantbruksstöd.

En mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen.

ÄRENDETS HANDLÄGGNING

Arbetet med att bilda reservat initierades i och med ett medborgarförslag från Grötö naturskyddsförening, som också äger en stor del av marken inom området. I medborgarförslaget framfördes områdets värde för friluftslivet, då det är ett populärt besöksmål, samt de höga naturvärdena, framför allt i form av fina betesmarker på strandängar med en artrik flora som bevarats genom restaurering med hjälp av EU-stöd. Förslaget omfattade även ett vattenområde med grunda mjukbottnar där det finns fina ålgräsängar.

Området finns med i länsstyrelsens ängs- och betesmarksinventering, där senaste inventeringen gjordes 2021. Området är även inventerat i Öckerö kommuns naturvårdsprogram och har tilldelats naturklass 1, unika naturvärden. I det tillhörande åtgärdsprogrammet finns en åtgärd om att utreda reservatsbildning i kommunens mest värdefulla naturområden, bland annat på Grötö. Vattenområdet inventerades 2020 avseende ålgräs, i samband med att man planerade åtgärder på avloppsreningsverk och ledningsnät.

Under 2018 hölls informationsmöten med sakägare och senare beslutade kommunstyrelsen att ett kommunalt reservat skulle bildas på Grötö. I början av 2020 beviljades kommunen LONA-bidrag för arbetet med reservatet.

KOMMUNENS BEDÖMNING OCH MOTIVERING

Motivering av beslutet

Grötö Knöten och dess omgivande vattenmiljöer hyser höga naturvärden. På land finns en artrik, hävdgynnad flora med arter som kustgentiana, granspira, jungfrulin, darrgräs och strandmalört. Dessa betesmarker kräver årlig skötsel i form av bete, röjning och eventuellt bränning för att markerna inte ska växa igen och förlora sina värden. I vattenområdet finns grunda mjukbottnar med fina täta ålgräsängar. Tillsammans med vegetationsfria grundområden bildar dessa ett mycket skyddsvärt habitatkomplex som utgör viktiga födosöks- och uppväxtområden för många fiskar, ryggradslösa djur och fåglar.

Området är även ett populärt friluftsområde som är välbesökt av allmänheten. Det är alltså av stor vikt att bevara områdets höga natur- och kulturvärden och se till att det även fortsättningsvis är tillgängligt för besökande allmänhet och förblir fritt från exploatering i form av bebyggelse, vägar, bryggor m. m. Det är även viktigt att säkerställa att Grötö Knöten fortsätter skötas genom årligt bete, röjning och bränning vid behov.

Inom området löper både kommunala och privata VA-ledningar, ledningar för fiber, samt luftledning för el. Reparation eller underhåll får göras men kräver tillstånd från kommunen. Detta eftersom grävarbeten och andra ingrepp kan göra stor skada på områdets flora. I de fall akuta åtgärder behövs kan en ansökan möjligen lämnas in i efterhand med före och efter bilder. Det är vid sådana händelser viktigt att försöka inhämta information och rådgivning för att så långt som möjligt minimera påverkan på naturvärdena.

Eftersom Grötö Knöten är ett litet område med känsliga marker har cykling förbjudits inom reservatet. Cykling riskerar att förstöra det tunna jordlagret och skada eller försämra möjligheterna för känsliga arter. Området är så pass litet att man lätt tar sig fram genom att gå. Eldning har begränsats till medhavda grillar och liknande då markerna sommartid blir torra och lättantändlig och då möjligheterna till brandbekämpning är begränsade.

Även tältning har förbjudits inom området av flera skäl. Dels på grund av risk för skada på den känsliga floran under vår och sommar men även för att det saknas toalett inom området, vilket gör övernattning olämpligt.

I vattenområdet har ankring förbjudits i områden med ålgräs. Ankring har en negativ påverkan och i åtgärdsprogrammet för ålgräsängar framförs ankringsförbud i naturreservat som en åtgärd som kan bidra till ökad skydd och bevarande av ålgräsängar. Utsättning av förtöjningsboj för friliggande båt på ny plats har också förbjudits på grund av den negativa påverkan på botten det kan ge. I framtiden skulle det kunna bli aktuellt att anordna fasta förtöjningsplatser för båtar. Detta möjliggörs genom att man kan söka tillstånd för att fästa permanent förtöjningsanordning i berg på ny plats.

Konsekvensutredning

I enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, bedömer Öckerö kommun att de föreslagna ordningsföreskrifterna enligt 7

kap. 30 § MB innebär så begränsade kostnadsmissiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för konsekvensutredning av regelgivning.

Beslutets förenlighet med riksintressen, planer och områdesbestämmelser.

Delar av området ligger inom riksintresse för friluftslivet och hela området inom riksintresse för högexploaterad kust. Bildande av reservatet på Grötö kommer att bevara området och hindra att det i framtiden exploateras, vilket är förenligt med de värden som riksintressena avser.

Området omfattas inte av någon detaljplan och större delen är i kommunens översiktsplan markerat som natur. En liten del av området är markerat för bebyggelse, fortsatt användning. Denna tomt består i dag av naturmark och ägs av den förening som initierat reservatsbildningen.

Miljömål

Naturreservatet utgör ett led i arbetet med att uppnå de av riksdagen antagna miljömålen *Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ett rikt odlingslandskap* och *Ett rikt växt- och djurliv*.

Enligt målet om ett rikt odlingslandskap är betande djur en förutsättning för att bevara artrika betesmarker. Biologiska värden och kulturmiljövärden i odlingslandskapet som uppkommit genom långvarig traditionsenlig skötsel ska bevaras eller förbättras och hotade arter och naturmiljöer ska återhämta sig. Bildande av ett naturreservat på Grötö Knöten kommer att bidra till en ökad areal hävdade ängs- och betesmarker, som är indikator för målet. På samma sätt bidrar bildande av reservatet till målet om ett rikt växt och djurliv genom bevarande av hotade arter och deras livsmiljöer. Även i vattnet behöver biologisk mångfald och värdefulla miljöer bevaras och inom målet för hav i balans samt levande kust och skärgård anges marina reservat som ett sätt för kommuner att jobba med målet.

Intresseprövning

Öckerö kommun bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark och vatten samt växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken finner Öckerö kommun att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Hushållningsbestämmelser

Naturreservatsbildningen är förenligt med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen.

UPPLYSNINGAR

Dispens från föreskrifterna

Om det finns särskilda skäl får kommunen medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med naturreservatet. Om det finns synnerliga skäl får kommunen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap. 7, 26 §§ miljöbalken).

Annan lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt, t.ex. följande:

- Miljöbalkens bestämmelser om strandskydd, generella biotopskydd och vattenverksamhet
- Bestämmelser om artskydd enligt miljöbalken och artskyddsförordningen, t.ex. fridlysningsbestämmelser
- Fiskebestämmelser i Havs- och vattenmyndighetens författningssamling
- Terrängkörningslagen och terrängkörningsförordningen
- Kulturmiljölagen
- Jaktlagstiftningen
- Lagen om skydd mot olyckor t.ex. generella eldningsförbud och efterbevakningsansvar vid brand.

Reservatets gränser

Reservatets gränser sammanfaller delvis med befintliga fastighetsgränser, se bilaga 1. Även efter justeringar av sådana fastighetsgränser i kartan, t.ex. efter fastighetsbestämning eller inmätning av gräns, ska reservatsgränsen anses följa fastighetsgräns i berörd del.

Förvaltare och förvaltningsuppgifter

- Förvaltare är Grötö Naturskyddsförening, tillika markägarförening för Grötö 1:2.
- Naturreservatets gränser märks ut i terrängen genom kommunens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
- Förvaltningen bedrivs enligt den skötselplan som fastställts av Öckerö kommun. Skötselplanen ska ligga till grund för naturreservatets skötsel och ska vid behov revideras.

Avdelningen för Plan-, fastighet- och samhällsutveckling

Anders Ohlsson

Avdelningschef

Strategisk samhällsutveckling

Linnéa Rösiö

Miljöstrateg/kommunekolog

UTKAST